

3. ALKOHOL KURITEGEVUSE KATALÜSAATORINA

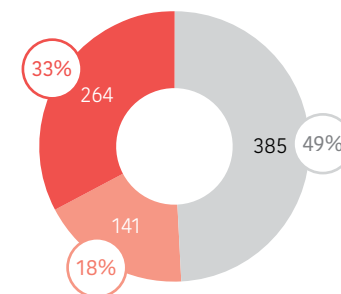
Alkoholi kuritarvitamisega seotud kuritegevuse puhul peetakse silmas kuritegusid, kus süüdlane või ka süüdlane ja kannatanu olid kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoobes ja kus joobes olek võis kuriteo toimepanemist soodustada. Seega ei vaadelda siin juhtumeid, mis on seotud alaealistele alkoholi kättesaadavuse võimaldamisega või alkoholi ebaseadusliku käitlemisega.

Joobes olek on vägivallega tugevasti seotud: suur osa vägivallakuriteo toime pannud isikuid oli teo hetkel alkoholijoobes. Mida raskem vägivald, seda suurema tõenäosusega oli süüdlane alkoholijoobes.⁶ Ligikaudu 90% tapmisjuhtumites oli üks pool ja 70% puhul mõlemad osalised alkoholijoobes.⁷ Ka muud

liiki kuritegude puhul oli süüdlane enamasti alkoholijoobes:⁸ 90% joobes sõidukijuhtimise juhtumites, ligi 70% kehalise väärkohtlemise ja avaliku korra raske rikkumise juhtumites, ligi 65% seksuaalkuritegude juhtumites, ligikaudu 50% raske tervisekahjustuse tekitamise ning ettevaatamatusest surma põhjustamise juhtumites.

Õigusrikkumiste tugevat seost alkoholi kuritarvitamisega näitavad ka andmed, mida on kogutud vangide alkoholi kuritarvitamise riskide kohta: vanglast 2017. aastal vabanevatest ligikaudu pooled tarvitasid alkoholi ohustaval või kuritarvitamise tasemel.

KRISTER TÜLLINEN

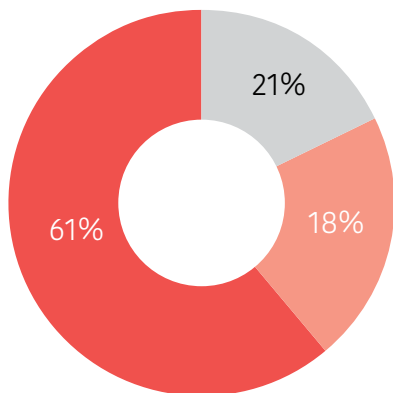
- Alkoholi tarvitamisega seotud probleemkäitumist ei esine
- Ohustav alkoholi tarvitamine või mõningane alkoholi tarvitamisega seotud probleemkäitumine
- Alkoholi kuritarvitamise häire või tarvitamisega seotud tugev probleemkäitumine

Joonis 7. Alkoholi kuritarvitamise häire esinemine vangidel

⁶ World Health Organization. 2012. Alcohol problems in the criminal justice system: an opportunity for intervention.

⁷ Salla J., Ceccato V., Ahven A. 2012. Homicide in Estonia. In: Liem M., Pridemore W. (eds) Handbook of European Homicide Research. Springer, New York, NY, pp 421-435.

⁸ Tuginetakse varasemate aastate politseistatistikale või siis mõnele spetsiaalsele sihtrühma uuringule, kus on vaadeldud konkreetse kuriteokoosseisu ja süüdlaste joobeseisundi omavahelist seost.

- Ei vajanud ravi
- Alkoholisõltuvus F 10.2
- Alkoholi kuritarvitamine F 10.1

Joonis 8. Alkoholi kuritarvitamise häire esinemine joobes sõidukijuhtidel

Eestis on kogutud meditsiinilisi andmeid alkoholi kuritarvitamise häire esinemise kohta joobes juhtimise kuriteo toime pannud isikute puhul, mis näitavad, et joobes juhid pole üldjuhul n-ö juhutarvitajad, vaid enamikul esines alkoholitarvitamise häire.

Kuidas riigi alkoholipoliitika on mõjutanud alkoholiga seotud kuritegevusi?

Üks riigi alkoholipoliitika tulemuslikkuse indikaatoreid on alkoholitarbimisega seotud kahjude vähenemine. Seniste meetmete mõju saab hinnata selle järgi, kas alkoholijoobes toime pandud kuritegevuse ulatus on muutunud ning kas muutuste või nende puudumise taga võib lisaks alkoholipoliitikale olla muid tegureid. Alkoholi tarbimine vähenes aastatel 2013–2016, kuid langus peatus 2017. aastal seoses kasvanud ostudega Lätist, millega kaasnes korraga suurema koguse ostmine ja koduse alkoholivaru kasv. Alkoholi kogutarbimine pole aastatel 2016–2017 vähenenud ning ka inimeste tarbimisharjumused pole oluliselt muutunud: küsitlusele eelnenud aasta jooksul tarbis alkoholiseid jooke 83% inimestest, neist omakorda 31% tarbis alkoholi enda hinnangul kas mõõdukalt või palju.⁹

Kui võrrelda alkoholijoobega enam seotud kuriteoliike – joobes sõidukijuhtimist, vägivallakuritegevusi – aastatel 2016–2018, siis

ilmneb, et 2018. aastal on neid registreeritud rohkem kui 2016. ja 2017. aastal. Samas võib kasvu taga olla parem arusaam näiteks lähisuhtevägivallast. Seega ei tohiks teha ennatlikku järeldust, nagu oleks riiklik alkoholipoliitika kaasa toonud alkoholi tarbimisega seotud kuritegevuse arvu kasvu, kuid ka alkoholiga seotud kuritegevuse vähenemist ei ole saavutatud.

Üks alkoholipoliitika eesmärk on ka parandada alkoholi kuritarvitamise ravi kättesaadavust. Aastas pannakse Eestis toime ligi 7000 kuritegu, kus süüdlane on alkoholijoobes – seega esineb neil vähemalt alkoholi tarvitamisega seotud probleemkäitumine ja enamikul ka alkoholi kuritarvitamise häire. Probleemi pisendamise tõttu ei jõua õigusrikkujad reeglina raviteenuse osutaja juurde iseseisvalt ega enne kuriteo toimepanemist. Kui õigusrikkujad, kes vajavad alkoholitarvitamise häire ravi, peaksid senisest rohkem pöörduma tervishoiu teenuse osutaja poole, on oht, et raviteenuse kättesaadavus halveneb. Seetõttu võib spetsialistide nappus tervishoius kaasa tuua olukorra, kus alkoholi

⁹ Eesti Konjunktuuriinstituut. Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Alkoholi aastaraamat 2018. https://intra.tai.ee/images/prints/documents/154270780324_Alkoholi%20aastaraamat%202018.pdf

tarvitamise häire ravi vajavad isikud jõuavad korduvate õigusrikkumiste tõttu ravi asemel kallimale teenusele: nad satuvad vanglasse. Aastatel 2011–2016 vanglast vabanenute retsidiivsuse analüüs näitas, et alkoholi kuritarvitajad on retsidiivsemad kui mittetarvitajad: kahe aasta jooksul kuulati kuriteos kahtlustatavana üle 66% nn rasketest alkoholitartvitajatest¹⁰ ja 54% mittetarvitajatest.¹¹

KRIMINAALSES JOOBES

tabatud sõidukijuhtide arvu kasv 2018. aastal

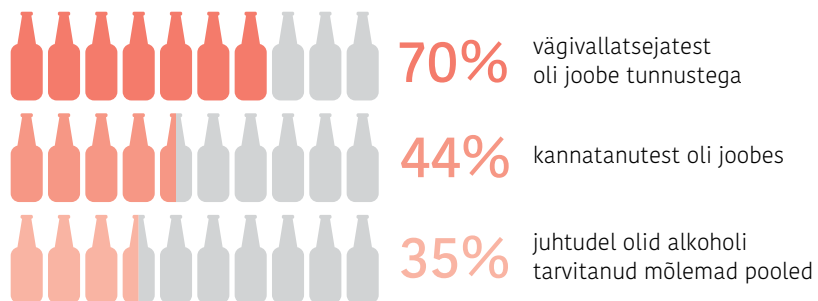
TAPMISE PUHUL

oli alkoholi tarvitanud

Enamikul juhtudel olid ohver ja teo toimepanija tuttavad ja tüli tekkis ühise alkoholitartvitamise käigus.

LÄHISUHTEVÄGIVALLA juhtumitest ja infoteadetest¹²

¹⁰ Vangide riskihindamise andmetel on alkoholi kahjulik mõju ilmne, isik ei suuda tarvitamist kontrollida.

¹¹ Ahven, A., Roots, A., Sööt, M-L. 2018. Retsidiivsus Eestis 2017. Kriminaalpoliitika uuringud nr 27.

¹² Lähisuhtevägivalla all kannatanute kaitse Pärnu projekti tulemused. Siseministeeriumi memorandum valitsuskabineti 13.09.2018 nõupidamisele.

Alkoholijoobes
toime pandud
kuritegude
hinnanguline
arv 2018. aastal

7200

neist
(ligikaudu):

- 2400 alkoholijoobes sõidukijuhtimine
- 30 tapmine
- 4200 kehaline väärkohtlemine
- 350 avaliku korra raske rikkumine
- 50 röövimine
- 140 vägistamine
- 65 surma põhjustamine ettevaatamatusest; raske tervisekahjustuse tekitamine

0,39%

Nende sõidukijuhtide osakaal 2018. aastal, kes olid politsei vaatlusoperatsioonidel alkoholi tarvitanud või joobes¹³ (2017. aastal 0,27%)

ALKOHOLIJOOBES

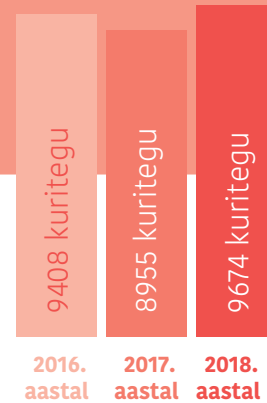
pandi kuritegusid toime hinnanguliselt

2016. aastal	7000 kuritegu
2017. aastal	6700 kuritegu (-4% vs 2016)
2018. aastal	7200 kuritegu (+7,5% vs 2017)

KÕIGE SAGEDAMINI

alkoholijoobega seotud kuritegusid – vägivalda, joobes juhtimist – registreeriti

13 Liiklusseaduse § 224 lg 1 ja 2, karistusseadustiku § 424.